

بررسی مواد جدید قانون صدور چک

ماده ۱- متن زیر به عنوان یک تبصره به ماده (۱) قانون صدور چک، مصوب ۱۳۵۵/۴/۱۶ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن الحاق می‌گردد:

تبصره - قوانین و مقررات مرتبط با چک، حسب مورد راجع به چک‌هایی که به شکل الکترونیکی (داده‌پیام) صادر می‌شوند نیز لازم‌الرعايه است. بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، اقدامات لازم در خصوص چک‌های الکترونیکی (داده‌پیام) را انجام داده و دستورالعمل‌های لازم را صادر نماید.

- **چک الکترونیک:** در این ماده، چک الکترونیکی به رسمیت شناخته شده است. درباره چک الکترونیکی نکات زیر حائز اهمیت است:
- ۱. چک الکترونیک به این معنا است که شخص دارنده حساب جاری به جای صدور چک کاغذی، به موجب امضای الکترونیک به بانک

دستور پرداخت مبلغی معین به شخص مشخصی را برای تاریخی خاص صادر کند.

۲. کلیه مقررات راجع به چک کاغذی، مانند قابلیت تعقیب کیفی و مسئولیت تضامنی صادرکننده و ضامن در مورد چک الکترونیکی حاکم دانسته شده است.

۳. به استناد مفهوم ماده ۱۴ قانون تجارت الکترونیکی، برای چک الکترونیکی از اداره ثبت اجرائیه صادر نمی‌شود، اما می‌توان طبق ماده ۹ همین قانون فعلی، از دادگاه درخواست صدور اجرائیه کرد.

۴. شرایط شکلی صدور چک الکترونیک مانند چک کاغذی است، یعنی در آن نیز باید نام دارنده، مبلغ، تاریخ پرداخت و سایر شرایط درج شود. امضای این چک‌ها به صورت امضای الکترونیک ثبت می‌شود.

۵. بانک مرکزی باید ظرف یک سال، سازوکارهای اجرائی و سامانه الکترونیکی صدور چک الکترونیکی را ایجاد کند.

ماده ۲- ماده (۴) قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۴- هرگاه وجه چک به علتی از علل مندرج در ماده (۳) پرداخت نگردد، بانک مکلف است بنا بر درخواست دارنده چک فوراً غیرقابل پرداخت بودن آن را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی ثبت نماید و با دریافت کد رهگیری و درج آن در گواهینامه‌ای که مشخصات چک و هویت و نشانی کامل صادرکننده در آن ذکر شده باشد، علت یا علل عدم پرداخت را صریحاً قید و آن را امضاء و مهر و به متقاضی تسلیم نماید. به گواهینامه فاقد کد رهگیری و فاقد مهر شخص حقوقی در مراجع قضائی و ثبتی، ترتیب اثر داده نمی‌شود.

در برگ مزبور باید مطابقت یا عدم مطابقت امضای صادرکننده با نمونه

امضای موجود در بانک (در حدود عرف بانکداری) از طرف بانک گواهی شود. بانک مکلف است به منظور اطلاع صادرکننده چک، فوراً نسخه دوم این برگ را به آخرین نشانی صاحب حساب که در بانک موجود است، ارسال دارد. در برگ مزبور باید نام و نام خانوادگی و نشانی کامل دارنده چک نیز قید گردد.

• **تکالیف بانک نسبت به چک پرداخت‌نشده:** در این ماده، دربارهٔ غیرقابل‌پرداخت‌بودن چک موارد ذیل درج شده است:

۱. به درخواست دارنده چک، عدم پرداخت در سامانهٔ یکپارچهٔ بانک مرکزی درج می‌شود. در این خصوص فرقی ندارد که این عدم پرداخت ناشی از چه امری بوده است.
۲. گواهینامهٔ عدم پرداخت دارای کد رهگیری است و اگر کد رهگیری نداشته باشد در مراجع قضائی و ثبتی معتبر نیست. یعنی نمی‌توان به استناد آن از ادارهٔ ثبت برای وصول وجه چک، درخواست صدور اجرائیه کرد.
۳. بانک نسخه‌ای از این گواهی عدم پرداخت را برای صادرکننده ارسال می‌کند.

مادهٔ ۳- مادهٔ (۵) قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

مادهٔ ۵- در صورتی که موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ چک باشد، به تقاضای دارنده چک، بانک مکلف است مبلغ موجود در حساب را به دارنده چک بپردازد و دارنده با قید مبلغ دریافت‌شده در پشت چک، آن را به بانک تسلیم نماید. بانک مکلف است بنا به درخواست دارنده چک فوراً کسری مبلغ چک را در سامانهٔ یکپارچهٔ بانک مرکزی وارد نماید و با دریافت کد رهگیری و درج آن در گواهینامه‌ای با مشخصات مذکور در مادهٔ قبل، آن را به متقاضی تحویل دهد. به گواهینامهٔ فاقد کد رهگیری،

در مراجع قضائی و ثبتی ترتیب اثر داده نمی‌شود.

چک مزبور نسبت به مبلغی که پرداخت نگردیده، بی‌محل محسوب و گواهینامهٔ بانک در این مورد برای دارندهٔ چک، جانشین اصل چک می‌شود. در مورد این ماده نیز بانک مکلف است اعلامیهٔ مذکور در مادهٔ قبل را برای صاحب حساب ارسال نماید.

• **تکالیف بانک در صورت کسر موجودی حساب:** در صورت کسر موجودی و وجود بخشی از مبلغ چک در حساب با احکام ذیل مواجهیم:

- در صورت درخواست دارندهٔ چک، مبلغ موجود در حساب، به دارندهٔ چک پرداخت می‌شود و اصل چک از دارنده اخذ می‌شود و بابت کسری موجودی، گواهی عدم پرداخت صادر می‌شود و در سامانهٔ یکپارچهٔ بانک مرکزی درج می‌شود.
- دارندهٔ چک می‌تواند چک را نسبت به کل مبلغ مندرج در آن برگشت بزند یا آنکه مبلغ موجود در حساب را دریافت کند و چک را نسبت به بقیهٔ مبلغ مندرج در چک برگشت بزند.

مادهٔ ۴- متن زیر به عنوان مادهٔ (۵) مکرر به قانون الحاق می‌شود:

مادهٔ ۵ مکرر- بعد از ثبت غیر قابل پرداخت بودن یا کسری مبلغ چک در سامانهٔ یکپارچهٔ بانک مرکزی، این سامانه مراتب را به صورت برخط به تمام بانک‌ها و مؤسسات اعتباری اطلاع می‌دهد. پس از گذشت بیست و چهار ساعت، کلیهٔ بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، حسب مورد، مکلفند تا هنگام رفع سوء اثر از چک، اقدامات زیر را نسبت به صاحب حساب اعمال نمایند:

الف- عدم افتتاح هرگونه حساب و صدور کارت بانکی جدید؛

ب- مسدود کردن وجوه کلیهٔ حساب‌ها و کارت‌های بانکی و هر مبلغ

متعلق به صادرکننده که تحت هر عنوان نزد بانک یا مؤسسه اعتباری دارد، به میزان کسری مبلغ چک، به ترتیب اعلامی از سوی بانک مرکزی؛
ج - عدم پرداخت هرگونه تسهیلات بانکی یا صدور ضمانت‌نامه‌های ارزی یا ریالی؛

د - عدم گشایش اعتبار اسنادی ارزی یا ریالی.

تبصره ۱ - چنانچه اعمال محدودیت‌های مذکور در بندهای (الف)، (ج) و (د) در خصوص بنگاه‌های اقتصادی با توجه به شرایط، اوضاع و احوال اقتصادی موجب اخلال در امنیت اقتصادی استان مربوط شود، به تشخیص شورای تأمین استان، موارد مذکور به مدت یک‌سال به حالت تعلیق درمی‌آید. آیین‌نامه اجرائی این تبصره با در نظر گرفتن معیارهایی مانند میزان تولید و صادرات بنگاه و تعداد افراد شاغل در آن، ظرف مدت سه‌ماه از لازم‌الاجراء شدن این قانون به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۲ - در صورتی که چک به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی صادر شود، اقدامات موضوع این ماده علاوه بر صاحب حساب، در مورد وکیل یا نماینده نیز اعمال می‌شود؛ مگر اینکه در مرجع قضائی صالح اثبات نماید عدم پرداخت مستند به عمل صاحب حساب یا وکیل یا نماینده بعدی او است. بانک‌ها مکلفند به هنگام صدور گواهینامه عدم پرداخت، در صورتی که چک به نمایندگی صادر شده باشد، مشخصات نماینده را نیز در گواهینامه مذکور درج نمایند.

تبصره ۳ - در هر یک از موارد زیر، بانک مکلف است مراتب را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی اعلام کند تا فوراً و به صورت برخط از چک رفع سوء اثر شود:
الف - واریز کسری مبلغ چک به حساب جاری نزد بانک محال‌علیه و ارائه درخواست مسدودی که در این صورت بانک مکلف است

ضمن مسدود کردن مبلغ مذکور تا زمان مراجعه دارنده چک و حداکثر به مدت یک سال، ظرف مدت سه روز واریز مبلغ را به شیوه‌ای اطمینان‌بخش و قابل استناد به اطلاع دارنده چک برساند.

ب- ارائه لاشه چک به بانک محال‌علیه؛

ج- ارائه رضایت‌نامه رسمی (تنظیم‌شده در دفاتر اسناد رسمی) از دارنده چک یا نامه رسمی از شخص حقوقی دولتی یا عمومی غیردولتی دارنده چک؛

د- ارائه نامه رسمی از مرجع قضائی یا ثبتی ذی صلاح مبنی بر اتمام عملیات اجرایی در خصوص چک؛

ه- ارائه حکم قضائی مبنی بر برائت ذمه صاحب حساب در خصوص چک؛
و- سپری شدن مدت سه سال از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت، مشروط به عدم طرح دعوی حقوقی یا کیفری در خصوص چک توسط دارنده.

تبصره ۴- چنانچه صدور گواهینامه عدم پرداخت به دلیل دستور عدم پرداخت طبق ماده (۱۴) این قانون و تبصره‌های آن باشد، سوء اثر محسوب نخواهد شد.

تبصره ۵- بانک یا مؤسسه اعتباری، حسب مورد، مسئول جبران خساراتی خواهند بود که از عدم انجام تکالیف مقرر در این ماده و تبصره‌های آن به اشخاص ثالث وارد شده است.

- سوء اثر ناشی از صدور چک پرداخت‌نشده یا کسری موجودی چک: در این ماده، ترتیبات تنبیهی برای صادرکننده چک غیرقابل‌پرداخت یا دارای کسر موجودی پیش‌بینی شده است که در این خصوص موارد زیر مهم است:
۱. این ترتیبات تنبیهی تارفع سوء اثر از چک برقرار است.

۲. این ترتیبات تنبیهی به شرح زیر هستند:

- عدم افتتاح حساب و صدور کارت بانکی جدید؛
 - مسدودی تمام حساب‌ها و کارت‌های بانکی و هر مبلغ صادرکننده نزد بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری به میزان کسری مبلغ چک؛
 - عدم پرداخت هرگونه تسهیلات یا صدور ضمانت‌نامه ارزی یا ریالی؛
 - عدم گشایش اعتبار اسنادی ارزی یا ریالی.
۳. اجرای بندهای فوق، غیر از بند شماره ۲ (مسدودی تمام حساب‌ها و کارت‌های بانکی و هر مبلغ صادرکننده نزد بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری به میزان کسری مبلغ چک) ممکن است به تشخیص شورای تأمین استان درباره بنگاه‌های اقتصادی، به مدت یک‌سال به حالت تعلیق درآید.
۴. در صورت صدور چک توسط وکیل یا نمایندگان، مانند مدیر شرکت نیز تنبیهات فوق اعمال می‌شود؛ مگر ثابت کند عدم پرداخت متناسب به او نیست.
۵. اگر گواهی‌نامه عدم پرداخت به دلیل دستور عدم پرداخت باشد، سوء اثر تلقی نمی‌شود و شخص مشمول تنبیهات فوق نیست.
۶. اینکه وجوه صادرکنندگان چک‌های برگشتی باید به میزان کسری مبلغ چک در نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مسدود شود، به معنای آن نیست که دستور پرداخت‌های صادره بر عهده مؤسسات اعتباری چک تلقی شده است. در مواد متعدّد این قانون، چک فقط بر عهده بانک قابل صدور دانسته شده است.

• **رفع سوء اثر:** در موارد زیر از چک برگشتی رفع سوء اثر می‌شود و در نتیجه ترتیبات تنبیهی فوق منتفی می‌شوند:

۱. واریز کسر موجودی و مسدودی آن تا برداشت دارنده چک یا نهایتاً سپری شدن یک‌سال (باید ظرف ۳ روز بانک واریز مبلغ را به دارنده

چک اطلاع دهد)؛

۲. ارائه لاشه چک بانک؛

۳. رضایت‌نامه محضری رسمی یا نامه رسمی شخص حقوقی دولتی یا عمومی غیردولتی؛

۴. حکم قضائی مبنی بر برائت ذمه صاحب حساب؛

۵. سپری شدن سه سال از تاریخ صدور گواهی‌نامه عدم پرداخت، مشروط به عدم طرح دعوی حقوقی یا کیفری.

مادّه ۵. ماده (۶) قانون به شرح زیر اصلاح و سه تبصره به آن الحاق می‌شود:

مادّه ۶. بانک‌ها مکلفند برای ارائه دسته چک به مشتریان خود، صرفاً از طریق سامانه صدور یکپارچه الکترونیکی دسته چک (صیاد) نزد بانک مرکزی اقدام نمایند. این سامانه پس از اطمینان از صحت مشخصات متقاضی با استعلام از سامانه نظام هویت‌سنجی الکترونیکی بانکی و نبود ممنوعیت قانونی، حسب مورد، نسبت به دریافت گزارش اعتباری از سامانه ملی اعتبارسنجی موضوع ماده (۵) «قانون تسهیل اعطای تسهیلات و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها، مصوب ۱۳۸۶/۴/۵» یا رتبه‌بندی اعتباری از مؤسسات موضوع بند (۲۱) ماده (۱) «قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۴/۹/۱» اقدام نموده و متناسب با نتایج دریافتی، سقف اعتبار مجاز متقاضی را محاسبه و به هر برگه چک شناسه یکتا و مدت اعتبار اختصاص می‌دهد. حداکثر مدت اعتبار چک از زمان دریافت دسته چک سه سال است و چک‌هایی که تاریخ مندرج در آنها پس از مدت اعتبار باشد، مشمول این قانون نمی‌شوند. ضوابط این ماده از جمله شرایط دریافت دسته چک، نحوه محاسبه سقف اعتبار و موارد مندرج در برگه چک، مانند هویت

صاحب حساب، مطابق دستورالعملی است که ظرف مدت یک‌سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط بانک مرکزی تهیه می‌شود و به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.

تبصره ۱- بانک‌ها و سایر اشخاصی که طبق قوانین یا مقررات مربوط، اطلاعات مورد نیاز اعتبارسنجی یا رتبه‌بندی اعتباری را در اختیار مؤسسات مربوط قرار می‌دهند، مکلف به ارائه اطلاعات صحیح و کامل می‌باشند.

تبصره ۲- به منظور کاهش تقاضا برای دریافت دسته چک و رفع نیاز اشخاص به ابزار پرداخت و عهده‌دار، بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت یک‌سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، ضوابط و زیرساخت خدمات برداشت مستقیم را به صورت چک موردی برای اشخاصی که دسته چک ندارند، به صورت یکپارچه در نظام بانکی تدوین و راه‌اندازی نماید تا بدون نیاز به اعتبارسنجی، رتبه‌بندی اعتباری و استفاده از دسته چک، امکان برداشت از حساب این اشخاص برای ذی‌نفعان معین فراهم شود. در صورت عدم موجودی کافی برای پرداخت چک موردی، صاحب حساب تا زمان پرداخت دین، مشمول موارد مندرج در بندهای (الف) تا (د) ماده (۵) مکرر این قانون و نیز محرومیت از دریافت دسته چک، صدور چک جدید و استفاده از چک موردی می‌باشد.

تبصره ۳- هر شخص که با توسل به شیوه‌های متقلبانه مبادرت به دریافت دسته چکی غیرمتناسب با اوضاع مالی و اعتباری خود کرده باشد یا دریافت آن توسط دیگری را تسهیل نماید، به مدت سه‌سال از دریافت دسته چک، صدور چک جدید و استفاده از چک موردی محروم و به جزای نقدی درجه پنج قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود و در صورتی که عمل ارتكابی منطبق با عنوان مجرمانه دیگری با مجازات شدیدتر باشد، مرتکب به مجازات آن جرم محکوم می‌شود.

• اعتبارسنجی برای دادن دسته چک: این ماده از اعتبارسنجی متقاضیان دسته چک سخن گفته است. در این خصوص موارد زیر قابل توجه است:

۱. این ماده مقرر کرده است که تمام دسته چک‌ها باید در قالب سامانه صیاد تنظیم و صادر شوند.

۲. این دسته چک‌ها از طریق اعتبارسنجی صادر شده و به هر برگه چک مدت اعتبار و شناسه ویژه‌ای اختصاص داده می‌شود.

۳. با توجه به اعتبارسنجی متقاضیان دسته چک، به آنها دسته چکی با اعتبار مشخصی داده می‌شود. مجموع مبالغ چک‌هایی که صادرکنندگان چنین چک‌هایی صادر کرده و هنوز پرداخت نشده‌اند، نمی‌تواند از سقف اعتبار مزبور بیشتر باشد، در غیر این صورت سامانه صیاد که در ماده بعد با آن آشنا می‌شویم، این چک را به رسمیت نمی‌شناسد.

۴. اگر شخص اعتبارسنجی خود را غیر واقعی جلوه دهد یا دریافت دسته چک نامتناسب شخص دیگر را تسهیل کند، به مجازات‌های زیر محکوم می‌شود:

- تا سه سال از دریافت دسته چک و صدور چک جدید و چک موردی محروم می‌شود؛

- جزای نقدی درجه پنج، مگر مجازات شدیدتر باشد.

۵. مدت اعتبار این چک‌ها بر روی آن درج می‌شود و حداکثر مدت اعتبار چک از زمان دریافت دسته چک، سه سال است.

۶. چک‌هایی که تاریخ مندرج بر روی آنها پس از مدت اعتبار باشد، مشمول مزایای قانون صدور چک نیستند.

۷. دستورالعمل این ماده ظرف یک سال توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد و تا قبل از آن، همان چک‌های رایج فعلی از احکام چک تبعیت می‌کنند.

- **چک موردی:** در این ماده برای اشخاصی که دارای دسته چک نیستند، امکان صدور چک موردی پیش‌بینی شده است. چک موردی دارای احکام زیر است:
 ۱. بانک مرکزی باید ظرف یک سال، ضوابط چک موردی را تعیین کند.
 ۲. برای صدور چک موردی، نیازی به اعتبار سنجی و داشتن دسته چک نیست.
 ۳. اگر برای پرداخت وجه چک موردی، موجودی کافی در حساب نباشد، تا زمانی که وجه آن پرداخت نشده، مشمول موارد تنبیهی مندرج در ماده قبل (سوء اثر) است و همچنین شخص نمی‌تواند دسته چک دریافت کند یا چک موردی دیگری یا هر نوع چک دیگری صادر کند.
 ۴. سایر احکام چک، مانند صدور اجرائیه، ضمانت، مسئولیت تضامنی و غیره درباره چک موردی نیز جاری است.
 ۵. طبق نص این ماده، چک موردی برای پرداخت‌های وعده‌دار است، نه بی‌وعده.
 ۶. چک موردی در وجه حامل قابل صدور و ظهرنویسی نیست.

ماده ۶- عبارت «مسئولین شعب هر بانکی که به تکلیف فوق عمل ننمایند، حسب مورد با توجه به شرایط و امکانات و دفعات و مراتب جرم، به یکی از مجازات‌های مقرر در ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری توسط هیأت رسیدگی به تخلفات اداری محکوم خواهند شد» از ماده (۲۱) قانون حذف می‌گردد.

ماده ۷- تبصره (۱) ماده (۲۱) به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

تبصره ۱- بانک مرکزی مکلف است با جمع‌آوری اطلاعات گواهینامه‌های عدم پرداخت و آرای قطعی محاکم درباره چک در سامانه یکپارچه خود، امکان دسترسی برخط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری را به سوابق صدور و پرداخت چک و همچنین امکان استعلام گواهینامه‌های عدم پرداخت را برای

مراجع قضائی و ثبتی از طریق شبکه ملی عدالت ایجاد نماید. قوه قضائیه نیز مکلف است امکان دسترسی برخط بانک مرکزی به احکام ورشکستگی، اعسار از پرداخت محکوم‌به و همچنین آرای قطعی صادرشده درباره چک‌های برگشتی و دعاوی مطروحه طبق ماده (۱۴) این قانون به همراه گواهینامه عدم پرداخت مربوط را از طریق سامانه سجل محکومیت‌های مالی فراهم نماید.

ماده ۸- متن زیر و تبصره‌های آن به عنوان ماده (۲۱) مکرر به قانون الحاق می‌شود:

ماده ۲۱ مکرر- بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت دو سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون در مورد اشخاص ورشکسته، معسر از پرداخت محکوم‌به یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده، از دریافت دسته چک و صدور چک جدید در سامانه صیاد و استفاده از چک موردی جلوگیری کرده و همچنین امکان استعمال آخرین وضعیت صادرکننده چک، شامل سقف اعتبار مجاز، سابقه چک برگشتی در سه سال اخیر و میزان تعهدات چک‌های تسویه‌نشده را صرفاً برای کسانی که قصد دریافت چک را دارند، فراهم نماید. سامانه مذکور به نحوی خواهد بود که صدور هر برگه چک، مستلزم ثبت هویت دارنده، مبلغ و تاریخ مندرج در چک برای شناسه یکتای برگه چک توسط صادرکننده بوده و امکان انتقال چک به شخص دیگر توسط دارنده تا قبل از تسویه آن، با ثبت هویت شخص جدید برای همان شناسه یکتای چک امکان‌پذیر باشد. مبلغ چک نباید از اختلاف سقف اعتبار مجاز و تعهدات چک‌های تسویه‌نشده بیشتر باشد.

تبصره ۱- در مورد چک‌هایی که پس از گذشت دو سال از لازم‌الاجراء شدن این قانون صادر می‌شوند، تسویه چک صرفاً در سامانه تسویه چک (چکاوک) طبق مبلغ و تاریخ مندرج در سامانه و در وجه دارنده نهائی چک بر اساس

استعلام از سامانهٔ صیاد انجام خواهد شد و در صورتی که مالکیت آنها در سامانهٔ صیاد ثبت نشده باشد، مشمول این قانون نبوده و بانک‌ها مکلفند از پرداخت وجه آنها خودداری نمایند. در این موارد، صدور و پشت‌نویسی چک در وجه حامل ممنوع است و ثبت انتقال چک در سامانهٔ صیاد، جایگزین پشت‌نویسی چک خواهد بود. چک‌هایی که تاریخ صدور آنها قبل از زمان مذکور باشد، تابع قانون زمان صدور می‌باشد.

تبصره ۲- ممنوعیت‌های این ماده در مورد اشخاص ورشکسته، معسر از پرداخت محکوم‌به یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده که به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی اقدام می‌کنند نیز مجری است.

- **سامانهٔ صیاد:** در این ماده برای صدور و ظهرنویسی چک، سامانه‌ای رایانه‌ای به نام سامانهٔ صیاد پیش‌بینی شده است. این سامانه دارای عملکرد زیر است:
 ۱. بانک مرکزی باید ظرف ۲ سال نام اشخاص ورشکسته، معسر از محکوم‌به یا اشخاصی را که چک برگشتی صادر کرده‌اند و هنوز رفع سوء اثر نشده، در سامانهٔ صیاد درج کرده و از دریافت دسته چک توسط آنها و صدور چک جدید در سامانهٔ صیاد و استفاده از چک موردی جلوگیری نماید.
 ۲. اگر اشخاص ورشکسته چکی صادر کنند، احکام چک با رعایت قواعد ورشکستگی بر آن حاکم است. این ماده دلالت بر آن ندارد که چک صادره توسط اشخاص ورشکسته یا معسر تابع احکام صدور چک نیست؛ بلکه دلالت بر آن دارد که بانک‌ها نباید به ایشان دسته چک بدهند.
 ۳. ممنوعیت مندرج در مادهٔ فوق، دربارهٔ چک‌هایی که به وکالت صادر شده نیز جاری است. برای مثال اگر شخصی به وکالت یا

به عنوان مدیر شرکت، چک صادر کند و آن چک منتهی به عدم پرداخت شود، نام آن وکیل یا مدیر در سامانه صیاد درج می‌شود و آنها از گرفتن دسته چک یا صدور چک موردی یا صدور هرگونه چک ممنوع می‌شوند.

۴. بانک مرکزی باید امکان استعلام آخرین وضعیت صادرکننده چک، شامل سقف اعتبار و سابقه چک برگشتی ظرف سه سال اخیر و میزان تعهدات تسویه‌نشده را صرفاً برای کسانی که قصد دریافت چک را دارند فراهم کند.

۵. صدور هر برگ چک منوط به آن است که مبلغ و تاریخ مندرج در چک و نام دارنده آن چک همراه با شناسه ویژه (یکتا) آن چک در سامانه صیاد درج شود. اگر صدور چک در سامانه صیاد درج نشود، یک سند تعهدآور مدنی خواهد بود.

۶. انتقال چک قبل از تسویه آن با ثبت هویت شخصی جدید برای همان شناسه یکتا امکان‌پذیر است.

۷. مبلغ چک نباید از اختلاف سقف اعتبار مجاز و تعهدات چک‌های تسویه‌نشده بیشتر باشد. به عبارت دیگر، مجموع مبالغ چک‌هایی که یک شخص از دسته چک خود صادر می‌کند و در سامانه صیاد درج می‌کند و هنوز پرداخت نشده‌اند، نمی‌تواند از سقف اعتباری که در سامانه اعتبارسنجی برای او در نظر گرفته شده است، بیشتر باشد.

۸. چک‌هایی که بعد از ۲ سال از این قانون صادر شود، در سامانه تسویه چک (چکاوک) تسویه می‌شود. تسویه آنها طبق مبلغ و تاریخ مندرج در سامانه صیاد و در وجه دارنده نهایی است که نام او به عنوان دارنده در سامانه صیاد درج شده است.

۹. اگر بعد از گذشت ۲ سال از تاریخ اجرای این قانون، مالکیت دارنده چک در سامانه صیاد ثبت نشده باشد، آن چک مشمول قانون صدور چک نیست و بانک‌ها باید از پرداخت آن خودداری کنند؛ در غیر این صورت، این چک یک سند تعهدآور مدنی است و تابع احکام قانون صدور چک نیست.

۱۰. بعد از ایجاد این سامانه توسط بانک مرکزی، صدور و ظهرنویسی چک در وجه حامل ممنوع است.

۱۱. ثبت انتقال چک در سامانه صیاد، جایگزین ظهرنویسی چک می‌شود؛ بنابراین بعد از ایجاد این سامانه، انتقال چک، نیازمند امضا و ظهرنویسی در پشت چک نیست؛ بلکه صرفاً به موجب درج مشخصات منتقل‌الیه در سامانه انجام می‌شود.

۱۲. چک‌هایی که تاریخ صدور آنها قبل از زمان مذکور باشد، تابع قانون زمان صدورند.

مادّه ۹- متن زیر جایگزین مادّه (۲۳) قانون می‌گردد:

مادّه ۲۳- دارنده چک می‌تواند با ارائه گواهینامه عدم پرداخت، از دادگاه صالح صدور اجرائیه نسبت به کسری مبلغ چک و حق الوکاله وکیل طبق تعرفه قانونی را درخواست نماید. دادگاه مکلف است در صورت وجود شرایط زیر، حسب مورد، علیه صاحب حساب، صادرکننده یا هر دو اجرائیه صادر نماید.

الف - در متن چک، وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی نشده باشد؛

ب - در متن چک قید نشده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است؛

ج - گواهینامه عدم پرداخت به دلیل دستور عدم پرداخت طبق

مادّه (۱۴) این قانون و تبصره‌های آن صادر نشده باشد؛

صادرکننده مکلف است ظرف مدّت ده روز از تاریخ ابلاغ اجرائیه، بدهی خود را بپردازد، یا با موافقت دارنده چک ترتیبی برای پرداخت آن بدهد یا مالی معرفی کند که اجرای حکم را میسر کند؛ در غیر این صورت حسب درخواست دارنده، اجرای احکام دادگستری، اجرائیه را طبق «قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی، مصوّب ۱۳۹۴/۳/۲۳» به مورد اجراء گذاشته و نسبت به استیفای مبالغ مذکور اقدام می‌نماید.

اگر صادرکننده یا قائم‌مقام قانونی او دعاوی مانند مشروط یا بابت تضمین بودن چک یا تحصیل چک از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا دیگر جرائم در مراجع قضائی اقامه کند، اقامه دعوی مانع از جریان عملیات اجرائی نخواهد شد، مگر در مواردی که مرجع قضائی ظنّ قوی پیدا کند یا از اجرای سند مذکور ضرر جبران‌ناپذیر وارد شود که در این صورت با اخذ تأمین مناسب، قرار توقّف عملیات اجرائی صادر می‌نماید. در صورتی که دلیل ارائه‌شده مستند به سند رسمی باشد یا اینکه صادرکننده یا قائم‌مقام قانونی مدعی مفقودشدن چک بوده و مرجع قضائی دلایل ارائه‌شده را قابل قبول بداند، توقّف عملیات اجرائی بدون اخذ تأمین صادر خواهد شد. به دعاوی مذکور خارج از نوبت رسیدگی می‌شود.

• **صدور اجرائیه برای وصول وجه چک:** در این ماده قانون مزیت جدیدی برای چک در نظر گرفته است و آن، این است که دارنده چک می‌تواند برای وصول وجه چک به جای طرح دعوی، درخواست صدور اجرائیه نماید. درخواست صدور اجرائیه بدین نحو است که:

۱. دارنده چک با رجوع به دادگاه صالح درخواست می‌کند که دادگاه برای وصول وجه چک و حق الوکاله وکیل، بدون نیاز به رسیدگی قضائی و بدون

- نیاز به صدور حکم، اجرائیه صادر کند و وجه چک را وصول کند.
۲. بنابر رأی وحدت‌رویه شماره ۶۸۸، دادگاه صالح برای صدور اجرائیه، همان دادگاه صالح برای اصل دعوی است؛ یعنی دادگاه محل اقامت صادرکننده چک یا دادگاه محل وقوع شعبه محال علیه یا دادگاه محل صدور چک.
۳. اجرائیه نسبت به کسری مبلغ چک و حق الوکاله وکیل صادر می‌شود. برای دریافت خسارت تأخیر تأدیه، نمی‌توان از این روش بهره برد و باید اقدام به طرح دعوا کرد.
۴. در این روش، حق الوکاله وکیل معادل حق الوکاله مرحله اجرا قابل وصول است.
۵. اجرائیه فقط علیه صاحب حساب صادر می‌شود، نه ضامن او و نه ظهرنویس.
۶. در مواردی که چک به نمایندگی صادر شده است، اجرائیه علیه صاحب حساب یا صادرکننده یا به نحو تضامن علیه هر دو قابل صدور است.
۷. صدور اجرائیه برای وصول وجه چک منوط به آن است که:
- در متن چک، چک به صورت مشروط یا بابت تضمین نباشد.
 - دلیل برگشت خوردن چک، دستور عدم پرداخت نباشد.
۸. صادرکننده چک باید ظرف ۱۰ روز از ابلاغ اجرائیه بپردازد یا موافقت دارنده را جلب کند یا مالی معرفی کند که اجرای حکم را میسر کند. در غیر این صورت قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی نسبت به او قابل اجرا است؛ یعنی می‌تواند درخواست توقیف اموال او، جلب او و ممنوع‌الخروجی او را داشته باشد.
۹. اگر صادرکننده، چک را بابت تضمین یا امانت بداند یا امضای خود را در چک جعلی بداند یا ادعای پرداخت وجه چک و عدم مدیونیت داشته باشد، می‌تواند برای ابطال اجرائیه، اقامه دعوی نماید. این اقامه دعوی صادرکننده مانع جریان اجرا نیست، مگر آنکه مرجع قضائی ظن قوی پیدا کند یا از

اجرای سند ضرر جبران‌ناپذیری وارد شود، که در این صورت با اخذ تأمین مناسب، قرار توقّف عملیّات اجرائی صادر می‌شود.

۱۰. به این دعاوی خارج از نوبت رسیدگی می‌شود.

۱۱. در دو حالت، بدوت اخذ تأمین، قرار توقّف عملیّات اجرائی صادر می‌شود:

- ادّعای صادرکننده چک برای ابطال اجرائیه، مستند به سند رسمی باشد.

- صادرکننده چک مدّعی مفقود شدن چک باشد و مرجع قضایی دلایل او را قابل قبول بداند.

۱۲. با توجّه به عموم و اطلاق این مادّه، این امتیاز نسبت به چک‌هایی که قبل از تاریخ تصویب این قانون صادر شده‌اند نیز قابل استفاده است.

مادّه ۱۰- متن زیر به عنوان مادّه (۲۴) به قانون الحاق می‌شود:

مادّه ۲۴- در صورت تخلف از هر یک از تکالیف مقرر در این قانون برای بانک‌ها یا مؤسّسات اعتباری اعم از دولتی و غیردولتی، کارمند خاطی و مسئول شعبه مربوط، حسب مورد، با توجّه به شرایط، امکانات، دفعات و مراتب، به مجازات‌های مقرر در مادّه (۹) «قانون رسیدگی به تخلفات اداری، مصوّب ۱۳۷۲/۹/۷» محکوم می‌شوند که رسیدگی به این تخلفات در صلاحیت بانک مرکزی است.

مادّه ۱۱- مواد (۴)، (۵)، (۶) و (۲۳) «قانون صدور چک، مصوّب ۱۳۵۵/۴/۱۶»

لغومی‌شود.

قانون فوق مشتمل بر یازده مادّه، در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ سیزدهم آبان‌ماه یک‌هزار و سیصد و نود و هفت مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۷/۸/۲۳ به تأیید شورای نگهبان رسید.

قانون صدور چک، مصوب ۱۶/۴/۱۳۵۵

با آخرین اصلاحات مورخ ۱۳۹۷/۸/۱۳

ماده ۱ (الحاقی سال ۱۳۷۲): انواع چک عبارت است از:

۱. چک عادی؛ چکی است که اشخاص عهده بانکها به حساب جاری خود

صادر می کنند و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادرکننده آن ندارد.

۲. چک تأییدشده؛ چکی است که اشخاص عهده بانکها به حساب جاری خود

صادر و توسط بانک محال علیه، پرداخت وجه آن تأیید می شود.

۳. چک تضمین شده؛ چکی است که توسط بانک به عهده همان بانک به

درخواست مشتری صادر و پرداخت وجه آن توسط بانک تضمین می شود.

۴. چک مسافرتی؛ چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از

شعب آن بانک توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می گردد.

تبصره (الحاقی سال ۱۳۹۷): قوانین و مقررات مرتبط با چک، حسب مورد، راجع

به چکهایی که به شکل الکترونیکی (داده پیام) صادر می شوند نیز لازم الرعایه

است. بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت یک سال پس از لازم الاجراء شدن این

قانون، اقدامات لازم در خصوص چکهای الکترونیکی (داده پیام) را انجام داده و

دستورالعملهای لازم را صادر نماید.

مادّه ۲: چک‌های صادر عهده بانکهایی که طبق قوانین ایران در داخل کشور دایر شده یا می‌شوند، همچنین شعب آنها در خارج از کشور، در حکم اسناد لازم‌الاجراء است و دارنده چک در صورت مراجعه به بانک و عدم دریافت تمام یا قسمتی از وجه آن به علت نبودن محل یا به هر دلیل دیگری که منتهی به برگشت چک و عدم پرداخت گردد، می‌تواند طبق قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به اجرای اسناد رسمی، وجه چک یا باقیمانده آن را از صادرکننده وصول نماید.

برای صدور اجراییه، دارنده چک باید عین چک و گواهی‌نامه مذکور در مادّه ۴ و یا گواهی‌نامه مندرج در مادّه ۵ را به اجرای ثبت اسناد محل تسلیم نماید. اجرای ثبت در صورتی دستور اجرا صادر می‌کند که مطابقت امضای چک به نمونه امضای صادرکننده در بانک از طرف بانک گواهی شده باشد. دارنده چک اعم از کسی که چک در وجه او صادر گردیده یا به نام او پشت‌نویسی شده یا حاصل چک (در مورد چک‌های در وجه حامل) یا قائم‌مقام قانونی آنان. **تبصره** (الحاقی سال ۱۳۷۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام): دارنده چک می‌تواند محکومیت صادرکننده را نسبت به پرداخت کلیه خسارات و هزینه‌های وارده که مستقیماً و به طور متعارف در جهت وصول طلب خود از ناحیه وی متحمل شده است، اعم از آنکه قبل از صدور حکم یا پس از آن باشد، از دادگاه تقاضا نماید. در صورتی که دارنده چک جبران خسارت و هزینه‌های مزبور را پس از صدور حکم درخواست کند، باید درخواست خود را به همان دادگاه صادرکننده حکم تقدیم نماید.

مادّه ۳ (الحاقی سال ۱۳۸۲): صادرکننده چک باید در تاریخ مندرج در آن، معادل مبلغ مذکور در بانک محالّ علیه وجه نقد داشته باشد و نباید تمام یا قسمتی از وجهی را که به اعتبار آن چک صادر کرده، به صورتی از بانک خارج نماید یا دستور عدم پرداخت وجه چک را بدهد و نیز نباید چک را به صورتی تنظیم نماید که بانک به عللی از قبیل عدم مطابقت امضاء یا قلم‌خوردگی در متن چک، یا اختلاف در مندرجات چک و امثال آن از پرداخت وجه چک خودداری نماید.

هرگاه در متن چک شرطی برای پرداخت ذکر شده باشد، بانک به آن شرط ترتیب اثر نخواهد داد.

ماده ۳ مکرر (الحاقی سال ۱۳۸۲): چک فقط در تاریخ مندرج در آن و یا پس از تاریخ مذکور قابل وصول از بانک خواهد بود.

ماده ۴ (اصلاحی سال ۱۳۹۷): هرگاه وجه چک به علتی از علل مندرج در ماده (۳) پرداخت نگردد، بانک مکلف است بنا بر درخواست دارنده چک فوراً غیرقابل پرداخت بودن آن را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی ثبت نماید و با دریافت کد رهگیری و درج آن در گواهینامه‌ای که مشخصات چک و هویت و نشانی کامل صادرکننده در آن ذکر شده باشد، علت یا علل عدم پرداخت را صریحاً قید و آن را امضاء و مهر و به متقاضی تسلیم نماید. به گواهینامه فاقد کد رهگیری و فاقد مهر شخص حقوقی در مراجع قضائی و ثبتی، ترتیب اثر داده نمی‌شود.

در برگ مزبور باید مطابقت یا عدم مطابقت امضای صادرکننده با نمونه امضای موجود در بانک (در حدود عرف بانکداری) از طرف بانک گواهی شود. بانک مکلف است به منظور اطلاع صادرکننده چک، فوراً نسخه دوم این برگ را به آخرین نشانی صاحب حساب که در بانک موجود است، ارسال دارد. در برگ مزبور باید نام و نام خانوادگی و نشانی کامل دارنده چک نیز قید گردد.

ماده ۵ (اصلاحی سال ۱۳۹۷): در صورتی که موجودی حساب صادرکننده چک نزد بانک کمتر از مبلغ چک باشد، به تقاضای دارنده چک، بانک مکلف است مبلغ موجود در حساب را به دارنده چک بپردازد و دارنده با قید مبلغ دریافت شده در پشت چک، آن را به بانک تسلیم نماید. بانک مکلف است بنا به درخواست دارنده چک فوراً کسری مبلغ چک را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی وارد نماید و با دریافت کد رهگیری و درج آن در گواهینامه‌ای با مشخصات مذکور در ماده قبل، آن را به متقاضی تحویل دهد. به گواهینامه فاقد کد رهگیری، در مراجع قضائی و ثبتی ترتیب اثر داده نمی‌شود.

چک مزبور نسبت به مبلغی که پرداخت نگردیده، بی‌محل محسوب و گواهینامه بانک در این مورد برای دارنده چک، جانشین اصل چک می‌شود. در مورد این ماده نیز بانک مکلف است اعلامیه مذکور در ماده قبل را برای صاحب حساب ارسال نماید.

ماده ۵ مکرر (الحاقی سال ۱۳۹۷): بعد از ثبت غیرقابل پرداخت بودن یا کسری

مبلغ چک در سامانه یکپارچه بانک مرکزی، این سامانه مراتب را به صورت برخط به تمام بانک‌ها و مؤسسات اعتباری اطلاع می‌دهد. پس از گذشت بیست و چهار ساعت، کلیه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، حسب مورد، مکلفند تا هنگام رفع سوء اثر از چک، اقدامات زیر را نسبت به صاحب حساب اعمال نمایند:

الف - عدم افتتاح هرگونه حساب و صدور کارت بانکی جدید؛

ب - مسدود کردن وجوه کلیه حساب‌ها و کارت‌های بانکی و هر مبلغ متعلق به صادرکننده که تحت هر عنوان نزد بانک یا مؤسسه اعتباری دارد، به میزان کسری مبلغ چک، به ترتیب اعلامی از سوی بانک مرکزی؛

ج - عدم پرداخت هرگونه تسهیلات بانکی یا صدور ضمانت‌نامه‌های ارزی یا ریالی؛

د - عدم گشایش اعتبار اسنادی ارزی یا ریالی.

تبصره ۱: چنانچه اعمال محدودیت‌های مذکور در بندهای (الف)، (ج) و (د) در خصوص بنگاه‌های اقتصادی با توجه به شرایط، اوضاع و احوال اقتصادی موجب اختلال در امنیت اقتصادی استان مربوط شود، به تشخیص شورای تأمین استان، موارد مذکور به مدت یک سال به حالت تعلیق درمی‌آید. آیین‌نامه اجرائی این تبصره با در نظر گرفتن معیارهایی مانند میزان تولید و صادرات بنگاه و تعداد افراد شاغل در آن، ظرف مدت سه ماه از لازم‌الاجراء شدن این قانون به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۲: در صورتی که چک به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی صادر شود، اقدامات موضوع این ماده علاوه بر صاحب حساب، در مورد وکیل یا نماینده نیز اعمال می‌شود؛ مگر اینکه در مرجع قضائی صالح اثبات نماید عدم پرداخت مستند به عمل صاحب حساب یا وکیل یا نماینده بعدی او است. بانک‌ها مکلفند به هنگام صدور گواهی‌نامه عدم پرداخت، در صورتی که چک به نمایندگی صادر شده باشد، مشخصات نماینده را نیز در گواهی‌نامه مذکور درج نمایند.

تبصره ۳: در هر یک از موارد زیر، بانک مکلف است مراتب را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی اعلام کند تا فوراً و به صورت برخط از چک رفع سوء اثر شود:

الف - واریز کسری مبلغ چک به حساب جاری نزد بانک محال‌علیه و ارائه

درخواست مسدودی که در این صورت بانک مکلف است ضمن مسدود کردن مبلغ مذکور تا زمان مراجعه دارنده چک و حداکثر به مدت یک سال، ظرف مدت سه روز واریز مبلغ را به شیوه‌ای اطمینان‌بخش و قابل استناد به اطلاع دارنده چک برساند.

ب- ارائه لاشه چک به بانک محال‌علیه؛

ج- ارائه رضایت‌نامه رسمی (تنظیم‌شده در دفاتر اسناد رسمی) از دارنده چک یا نامه رسمی از شخص حقوقی دولتی یا عمومی غیردولتی دارنده چک؛

د- ارائه نامه رسمی از مرجع قضائی یا ثبتی ذی‌صلاح مبنی بر اتمام عملیات اجرائی در خصوص چک؛

ه- ارائه حکم قضائی مبنی بر برائت ذمه صاحب حساب در خصوص چک؛
و- سپری شدن مدت سه سال از تاریخ صدور گواهی‌نامه عدم پرداخت، مشروط به عدم طرح دعوی حقوقی یا کیفری در خصوص چک توسط دارنده.

تبصره ۴: چنانچه صدور گواهی‌نامه عدم پرداخت به دلیل دستور عدم پرداخت طبق ماده (۱۴) این قانون و تبصره‌های آن باشد، سوء اثر محسوب نخواهد شد.
تبصره ۵: بانک یا مؤسسه اعتباری، حسب مورد، مسئول جبران خساراتی خواهند بود که از عدم انجام تکالیف مقرر در این ماده و تبصره‌های آن به اشخاص ثالث وارد شده است.

ماده ۶ (اصلاحی سال ۱۳۹۷): بانک‌ها مکلفند برای ارائه دسته چک به مشتریان خود، صرفاً از طریق سامانه صدور یکپارچه الکترونیکی دسته چک (صیاد) نزد بانک مرکزی اقدام نمایند. این سامانه پس از اطمینان از صحت مشخصات متقاضی با استعلام از سامانه نظام هویت‌سنجی الکترونیکی بانکی و نبود ممنوعیت قانونی، حسب مورد، نسبت به دریافت گزارش اعتباری از سامانه ملی اعتبارسنجی موضوع ماده (۵) «قانون تسهیل اعطای تسهیلات و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها، مصوب ۱۳۸۶/۴/۵» یا رتبه‌بندی اعتباری از مؤسسات موضوع بند (۲۱) ماده (۱) «قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۴/۹/۱» اقدام نموده و متناسب با نتایج دریافتی،

سقف اعتبار مجاز متقاضی را محاسبه و به هر برگه چک شناسه یکتا و مدت اعتبار اختصاص می‌دهد. حداکثر مدت اعتبار چک از زمان دریافت دسته چک سه سال است و چکهایی که تاریخ مندرج در آنها پس از مدت اعتبار باشد، مشمول این قانون نمی‌شوند. ضوابط این ماده از جمله شرایط دریافت دسته چک، نحوه محاسبه سقف اعتبار و موارد مندرج در برگه چک، مانند هویت صاحب حساب، مطابق دستورالعملی است که ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط بانک مرکزی تهیه می‌شود و به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.

تبصره ۱ (الحاقی سال ۱۳۹۷): بانک‌ها و سایر اشخاصی که طبق قوانین یا مقررات مربوط، اطلاعات مورد نیاز اعتبارسنجی یا رتبه‌بندی اعتباری را در اختیار مؤسسات مربوط قرار می‌دهند، مکلف به ارائه اطلاعات صحیح و کامل می‌باشند.

تبصره ۲ (الحاقی سال ۱۳۹۷): به منظور کاهش تقاضا برای دریافت دسته چک و رفع نیاز اشخاص به ابزار پرداخت وعده‌دار، بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، ضوابط و زیرساخت خدمات برداشت مستقیم را به صورت چک موردی برای اشخاصی که دسته چک ندارند، به صورت یکپارچه در نظام بانکی تدوین و راه‌اندازی نماید تا بدون نیاز به اعتبارسنجی، رتبه‌بندی اعتباری و استفاده از دسته چک، امکان برداشت از حساب این اشخاص برای ذی‌نفعان معین فراهم شود. در صورت عدم موجودی کافی برای پرداخت چک موردی، صاحب حساب تا زمان پرداخت دین، مشمول موارد مندرج در بندهای (الف) تا (د) ماده (۵) مکرر این قانون و نیز محرومیت از دریافت دسته چک، صدور چک جدید و استفاده از چک موردی می‌باشد.

تبصره ۳ (الحاقی سال ۱۳۹۷): هر شخص که با توسل به شیوه‌های متقلبانه مبادرت به دریافت دسته چکی غیرمتناسب با اوضاع مالی و اعتباری خود کرده باشد یا دریافت آن توسط دیگری را تسهیل نماید، به مدت سه سال از دریافت دسته چک، صدور چک جدید و استفاده از چک موردی محروم و به جزای نقدی درجه پنج قانون مجازات اسلامی محکوم می‌شود و در صورتی که عمل ارتكابی منطبق با عنوان مجرمانه دیگری با مجازات شدیدتر باشد، مرتکب به مجازات آن جرم محکوم می‌شود.

مادّه ۷ (اصلاحی سال ۱۳۸۲): هر کس بزه صدور چک بلامحل گردد به شرح ذیل محکوم خواهد شد:

الف - چنانچه مبلغ مندرج در متن چک کمتر از ده میلیون ریال باشد به حبس تا حداکثر شش ماه محکوم خواهد شد.

ب - چنانچه مبلغ مندرج در متن چک از ده میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال باشد از شش ماه تا یک سال حبس محکوم خواهد شد.

ج - چنانچه مبلغ مندرج در متن چک از پنجاه میلیون ریال بیشتر باشد به حبس از یک سال تا دو سال و ممنوعیت از داشتن دسته چک به مدت دو سال محکوم خواهد شد و در صورتی که صادرکننده چک اقدام به صدور چک‌های بلامحل نموده باشد، مجموع مبالغ مندرج در متون چک‌ها ملاک عمل خواهد بود.

تبصره (الحاقی سال ۱۳۸۲): این مجازات شامل مواردی که ثابت شود چک‌های بلامحل بابت معاملات نامشروع و یا بهره‌ربری صادر شده، نمی‌باشد.

مادّه ۸ (اصلاحی سال ۱۳۷۲): چک‌هایی که در ایران عهده بانک‌های خارج از کشور صادر شده باشند، از لحاظ کیفری مشمول مقررات این قانون خواهند بود.

مادّه ۹: در صورتی که صادرکننده چک قبل از تاریخ شکایت کیفری، وجه چک را نقداً به دارنده آن پرداخته یا به موافقت شاکی خصوصی ترتیبی برای پرداخت آن داده باشد یا موجبات پرداخت آن را در بانک محالّ علیه فراهم نماید، قابل تعقیب کیفری نیست. در مورد اخیر، بانک مذکور مکلف است تا میزان وجه چک حساب صادرکننده را مسدود نماید و به محض مراجعه دارنده و تسلیم چک، وجه آن را بپردازد.

مادّه ۱۰ (اصلاحی سال ۱۳۷۲): هر کس با علم به بسته بودن حساب بانکی خود مبادرت به صدور چک نماید، عمل وی در حکم صدور چک بی‌محل خواهد بود و به حداکثر مجازات مندرج در مادّه ۷ محکوم خواهد شد و مجازات تعیین شده غیرقابل تعلیق خواهد بود.

مادّه ۱۱: جرایم مذکور در این قانون بدون شکایت دارنده چک قابل تعقیب نیست و در صورتی که دارنده چک تا شش ماه از تاریخ صدور چک برای وصول آن به

بانک مراجعه ننماید، دیگر حق شکایت کیفری نخواهد داشت.

منظور از دارندهٔ چک در این مادّه، شخصی است که برای اولین بار چک را به بانک ارائه داده است. برای تشخیص این که چه کسی اولین بار برای وصول چک به بانک مراجعه کرده است، بانک‌ها مکلفند به محض مراجعهٔ دارندهٔ چک، هویت کامل او را در پشت چک با ذکر تاریخ قید نمایند. کسی که چک پس از برگشت از بانک به وی منتقل گردیده حق شکایت کیفری نخواهد داشت، مگر آنکه انتقال قهری باشد. در صورتی که دارندهٔ چک بخواهد چک را به وسیلهٔ شخص دیگری به نمایندگی از طرف خود وصول کند و حق شکایت کیفری او در صورت بی‌محل بودن چک محفوظ باشد، باید هویت و نشانی خود را با تصریح نمایندگی شخص مذکور در ظهر چک قید نماید و در این صورت بانک اعلامیهٔ مذکور در مادهٔ ۴ و ۵ را به نام صاحب چک صادر می‌کند و حق شکایت کیفری وی محفوظ خواهد بود.

تبصره: هرگاه بعد از شکایت کیفری، شاکی چک را به دیگری انتقال دهد یا حقوق خود را نسبت به چک به هر نحو دیگری واگذار نماید، تعقیب کیفری موقوف خواهد شد. **مادهٔ ۱۲** (اصلاحی سال ۱۳۸۲): هرگاه قبل از صدور حکم قطعی، شاکی گذشت نماید و یا اینکه متهم وجه چک و خسارت تأخیر تأدیه را نقداً به دارندهٔ آن پرداخت کند، یا موجبات پرداخت وجه چک و خسارت مذکور (از تاریخ ارائهٔ چک به بانک) را فراهم کند یا در صندوق دادگستری یا اجراء ثبت تودیع نماید، مرجع رسیدگی قرار موقوفی صادر خواهد کرد. صدور قرار موقوفی تعقیب در دادگاه کیفری مانع از آن نیست که دادگاه نسبت به سایر خسارات مورد مطالبه، رسیدگی و حکم صادر کند. هرگاه پس از صدور حکم قطعی، شاکی گذشت کند و یا اینکه محکوم‌علیه به ترتیب فوق موجبات پرداخت وجه چک و خسارات تأخیر تأدیه و سایر خسارات مندرج در حکم را فراهم نماید، اجرای حکم موقوف می‌شود و محکوم‌علیه فقط ملزم به پرداخت مبلغی معادل یک‌سوم جزای نقدی مقرر در حکم خواهد بود که به دستور دادستان به نفع دولت وصول خواهد شد.

تبصره (الحاقی سال ۱۳۸۲): میزان خسارات و نحوهٔ احتساب آن بر مبنای قانون الحاق یک تبصره به مادهٔ ۲ قانون اصلاح موادّی از قانون صدور چک مصوّب

۱۳۷۶/۳/۱۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام خواهد بود.

ماده ۱۳ (اصلاحی سال ۱۳۸۲): در موارد زیر صادرکننده چک قابل تعقیب کیفری نیست:

الف - در صورتی که ثابت شود چک سفید امضا داده شده باشد.

ب - هرگاه در متن چک وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی شده باشد.

ج - چنانچه در متن چک قید شده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله و یا تعهدی است.

د - هرگاه بدون قید در متن چک، ثابت شود که وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی بوده یا چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است.

هـ - در صورتی که ثابت شود چک بدون تاریخ صادر شده و یا تاریخ واقعی صدور چک مقدم بر تاریخ مندرج در متن چک باشد.

ماده ۱۴ (اصلاحی سال ۱۳۷۲): صادرکننده چک یا ذی‌نفع یا قائم‌مقام قانونی آنها با تصریح به اینکه چک مفقود یا سرقت یا جعل شده یا از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرائم دیگری تحصیل گردیده، می‌تواند کتباً دستور عدم پرداخت وجه چک را به بانک بدهد. بانک پس از احراز هویت دستوردهنده از پرداخت وجه آن خودداری خواهد کرد و در صورت ارائه چک، بانک گواهی عدم پرداخت را با ذکر علت اعلام شده صادر و تسلیم می‌نماید.

دارنده چک می‌تواند علیه کسی که دستور عدم پرداخت داده، شکایت کند و هرگاه خلاف ادعایی که موجب عدم پرداخت شده ثابت گردد، دستوردهنده علاوه بر مجازات مقرر در ماده ۷ این قانون، به پرداخت کلیه خسارات وارده به دارنده چک محکوم خواهد شد.

تبصره ۱ (اصلاحی سال ۱۳۷۶): ذی‌نفع در مورد این ماده کسی است که چک به نام او صادر یا ظهنویسی شده یا چک به او واگذار گردیده باشد (یا چک در وجه حامل به او واگذار گردیده). در موردی که دستور عدم پرداخت مطابق این ماده صادر می‌شود، بانک مکلف است وجه چک را تا تعیین تکلیف آن در مرجع رسیدگی یا انصراف دستوردهنده در حساب مسدودی نگهداری نماید.

تبصره ۲ (الحاقی سال ۱۳۷۲): دستوردهنده مکلف است پس از اعلام به بانک،

شکایت خود را به مراجع قضایی تسلیم و حداکثر ظرف مدت یک هفته گواهی تقدیم شکایت خود را به بانک تسلیم نماید؛ در غیر این صورت پس از انقضای مدت مذکور، بانک از محل موجودی به تقاضای دارنده چک، وجه آن را پرداخت می‌کند.

تبصره ۳ (الحاقی سال ۱۳۷۶): پرداخت چک‌های تضمین شده و مسافرتی را نمی‌توان متوقف نمود، مگر آنکه بانک صادرکننده نسبت به آن ادعای جعل نماید. در این مورد نیز حقی دارنده چک راجع به شکایت به مراجع قضایی طبق مفاد قسمت اخیر ماده ۱۴ محفوظ خواهد بود.

ماده ۱۵: دارنده چک می‌تواند وجه چک و ضرر و زیان خود را در دادگاه کیفری مرجع رسیدگی مطالبه نماید.

ماده ۱۶: رسیدگی به کلیه شکایات و دعاوی جزایی و حقوقی مربوط به چک در دادسرا و دادگاه تا خاتمه دادرسی، فوری و خارج از نوبت به عمل خواهد آمد.

ماده ۱۷: وجود چک در دست صادرکننده دلیل پرداخت وجه آن و انصراف شاکی از شکایت است، مگر خلاف این امر ثابت گردد.

ماده ۱۸ (اصلاحی سال ۱۳۷۲): مرجع رسیدگی‌کننده جرائم مربوط به چک بلامحل، از متهمان در صورت توجه اتهام، طبق ضوابط مقرر در ماده ۱۳۴ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور کیفری) - مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون قضایی مجلس شورای اسلامی - حسب مورد، یکی از قرارهای تأمین کفالت یا وثیقه (اعم از وجه نقد یا ضمانت‌نامه بانکی یا مال منقول و غیرمنقول) اخذ می‌نماید.

ماده ۱۹: در صورتی که چک به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی صادر شده باشد، صادرکننده چک و صاحب امضا، متضامناً مسئول پرداخت وجه چک بوده و اجرائیه و حکم ضرر و زیان بر اساس تضامن علیه هر دو نفر صادر می‌شود. به علاوه، امضاکننده چک، طبق مقررات این قانون مسئولیت کیفری خواهد داشت، مگر اینکه ثابت نماید که عدم پرداخت مستند به عمل صاحب حساب یا وکیل یا نماینده بعدی او است، که در این صورت کسی که موجب عدم پرداخت شده از نظر کیفری مسئول خواهد بود.

ماده ۲۰: مسئولیت مدنی پشت‌نویسان چک طبق قوانین و مقررات مربوط

کماکان به قوّت خود باقی است.

مادّه ۲۱ (اصلاحی سال ۱۳۷۲): بانک‌ها مکلفند کلیّه حساب‌های جاری اشخاصی را که بیش از یک‌بار چک بی‌محل صادر کرده و تعقیب آنها منجر به صدور کیفرخواست شده باشد، بسته و تا سه‌سال به نام آنها حساب جاری دیگری باز ننمایند.

تبصره ۱ (اصلاحی سال ۱۳۹۷): بانک مرکزی مکلف است با تجمیع اطلاعات گواهینامه‌های عدم پرداخت و آرای قطعی محاکم درباره چک در سامانه یکپارچه خود، امکان دسترسی برخط بانک‌ها و مؤسّسات اعتباری را به سوابق صدور و پرداخت چک و همچنین امکان استعلام گواهینامه‌های عدم پرداخت را برای مراجع قضائی و ثبتی از طریق شبکه ملّی عدالت ایجاد نماید. قوّه قضائیه نیز مکلف است امکان دسترسی برخط بانک مرکزی به احکام ورشکستگی، اعسار از پرداخت محکوم‌به و همچنین آرای قطعی صادرشده درباره چک‌های برگشتی و دعاوی مطروحه طبق مادّه (۱۴) این قانون به همراه گواهینامه عدم پرداخت مربوط را از طریق سامانه سجل محکومیت‌های مالی فراهم نماید.

تبصره ۲ (الحاقی سال ۱۳۷۲): ضوابط و مقرّرات مربوط به محرومیت افراد از افتتاح حساب جاری و نحوه پاسخ به استعلامات بانک‌ها به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که ظرف مدت سه‌ماه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و به تصویب هیأت دولت می‌رسد.

مادّه ۲۱ مکرّر (الحاقی سال ۱۳۹۷): بانک مرکزی مکلف است ظرف مدت دو سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون در مورد اشخاص ورشکسته، معسر از پرداخت محکوم‌به یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده، از دریافت دسته چک و صدور چک جدید در سامانه صیاد و استفاده از چک موردی جلوگیری کرده و همچنین امکان استعلام آخرین وضعیت صادرکننده چک، شامل سقف اعتبار مجاز، سابقه چک برگشتی در سه‌سال اخیر و میزان تعهدات چک‌های تسویه‌نشده را صرفاً برای کسانی که قصد دریافت چک را دارند، فراهم نماید. سامانه مذکور به نحوی خواهد بود که صدور هر برگه چک، مستلزم ثبت هویت دارنده، مبلغ و تاریخ مندرج در چک برای شناسه یکتای برگه چک توسط صادرکننده بوده و امکان انتقال چک به شخص دیگر

توسط دارنده تا قبل از تسویه آن، با ثبت هویت شخص جدید برای همان شناسهٔ یکتای چک امکان‌پذیر باشد. مبلغ چک نباید از اختلاف سقف اعتبار مجاز و تعهدات چک‌های تسویه‌نشده بیشتر باشد.

تبصرهٔ ۱: در مورد چک‌هایی که پس از گذشت دو سال از لازم‌الاجراء شدن این قانون صادر می‌شوند، تسویهٔ چک صرفاً در سامانهٔ تسویهٔ چک (چکاوک) طبق مبلغ و تاریخ مندرج در سامانه و در وجه دارندهٔ نهائی چک بر اساس استعلام از سامانهٔ صیاد انجام خواهد شد و در صورتی که مالکیت آنها در سامانهٔ صیاد ثبت نشده باشد، مشمول این قانون نبوده و بانک‌ها مکلفند از پرداخت وجه آنها خودداری نمایند. در این موارد، صدور و پشت‌نویسی چک در وجه حامل ممنوع است و ثبت انتقال چک در سامانهٔ صیاد، جایگزین پشت‌نویسی چک خواهد بود. چک‌هایی که تاریخ صدور آنها قبل از زمان مذکور باشد، تابع قانون زمان صدور می‌باشد.

تبصرهٔ ۲: ممنوعیت‌های این ماده در مورد اشخاص ورشکسته، معسر از پرداخت محکوم‌به یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده که به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی اقدام می‌کنند نیز مجری است.

مادهٔ ۲۲ (اصلاحی سال ۱۳۸۲): در صورتی که به متهم دسترسی حاصل نشود، آخرین نشانی متهم در بانک محال‌علیه، اقامتگاه قانونی او محسوب می‌شود و هرگونه ابلاغی به نشانی مزبور به عمل می‌آید.

هرگاه متهم، حسب مورد، به نشانی بانکی یا نشانی تعیین‌شده شناخته نشود یا چنین محلی وجود نداشته باشد، گواهی مأمور به منزلهٔ ابلاغ اوراق تلقی می‌شود و رسیدگی به متهم بدون لزوم احضار متهم وسیلهٔ مطبوعات، ادامه خواهد یافت.

مادهٔ ۲۳ (اصلاحی سال ۱۳۹۷): دارندهٔ چک می‌تواند با ارائهٔ گواهینامهٔ عدم پرداخت، از دادگاه صالح صدور اجرائیهٔ نسبت به کسری مبلغ چک و حق الوکالهٔ وکیل طبق تعرفهٔ قانونی را درخواست نماید. دادگاه مکلف است در صورت وجود شرایط زیر، حسب مورد، علیه صاحب حساب، صادرکننده یا هر دو اجرائیهٔ صادر نماید.

الف - در متن چک، وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی نشده باشد؛

ب - در متن چک قید نشده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا

تعهدی است؛

ج - گواهینامه عدم پرداخت به دلیل دستور عدم پرداخت طبق ماده (۱۴) این قانون و تبصره‌های آن صادر نشده باشد؛

صادرکننده مکلف است ظرف مدت ده روز از تاریخ ابلاغ اجرائیه، بدهی خود را بپردازد، یا با موافقت دارنده چک ترتیبی برای پرداخت آن بدهد یا مالی معرفی کند که اجرای حکم را میسر کند؛ در غیر این صورت حسب درخواست دارنده، اجرای احکام دادگستری، اجرائیه را طبق «قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی، مصوب ۱۳۹۴/۳/۲۳» به مورد اجراء گذاشته و نسبت به استیفای مبالغ مذکور اقدام می‌نماید. اگر صادرکننده یا قائم‌مقام قانونی او دعوی مانند مشروط یا بابت تضمین بودن چک یا تحصیل چک از طریق کلاه‌برداری یا خیانت در امانت یا دیگر جرائم در مراجع قضائی اقامه کند، اقامه دعوی مانع از جریان عملیات اجرائی نخواهد شد، مگر در مواردی که مرجع قضائی ظن قوی پیدا کند یا از اجرای سند مذکور ضرر جبران‌ناپذیر وارد شود که در این صورت با أخذ تأمین مناسب، قرار توقّف عملیات اجرائی صادر می‌نماید. در صورتی که دلیل ارائه‌شده مستند به سند رسمی باشد یا اینکه صادرکننده یا قائم‌مقام قانونی مدعی مفقودشدن چک بوده و مرجع قضائی دلایل ارائه‌شده را قابل قبول بداند، توقّف عملیات اجرائی بدون أخذ تأمین صادر خواهد شد. به دعاوی مذکور خارج از نوبت رسیدگی می‌شود.

ماده ۲۴ (الحاقی سال ۱۳۹۷): در صورت تخلف از هر یک از تکالیف مقرر در این قانون برای بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری اعم از دولتی و غیردولتی، کارمند خاطی و مسئول شعبه مربوط، حسب مورد، با توجه به شرایط، امکانات، دفعات و مراتب، به مجازات‌های مقرر در ماده (۹) «قانون رسیدگی به تخلفات اداری، مصوب ۱۳۷۲/۹/۷» محکوم می‌شوند که رسیدگی به این تخلفات در صلاحیت بانک مرکزی است.